

ПИТАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У ФОРМУВАННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Т.А. Федоренко,

Національна академія державного управління при Президентові України

Email: tf-doctor@ukr.net

ORCID: 0000-0003-1175-6404

Публікація присвячена дослідженню особливостей методології пізнання сутності та змісту механізмів участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні. Досліджено основні етапи становлення та розвитку методології з Античних часів до сьогодення, а також проаналізовано поширені в науці державного управління погляди методології.

Аналізується співвідношення категорій “метод” і “методологія” в науці державного управління, визначається внутрішня побудова (структура) відповідної методології. Виокремлюються два рівні постпозитивістської методології в державному управлінні: світоглядні методологічні принципи і безпосередні методи наукових досліджень. Систематизуються відповідні компоненти методології дослідження механізмів участі громадськості до державного управління у сфері охорони здоров'я.

Ключові слова: охорона здоров'я, державна політика у сфері охорони здоров'я, медична реформа, механізм участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я, методологія науки державного управління, методологія дослідження механізмів залучення громадськості до державного управління у сфері охорони здоров'я.

METHODOLOGY OF THE RESEARCHING OF THE MECHANISMS OF PARTICIPATION OF SOCIETY IN FORMATION AND REALIZATION OF GOVERNMENT POLICY IN THE HEALTH PROTECTION SPHERE

T.A. Fedorenko,

National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

The article is dedicated to the study of features of the methodology of knowledge of the essence and content of the mechanisms of participation of society in formation and realization of government policy in the health protection sphere in Ukraine. The main stages of the formation and development of the methodology from the Ancient times till now were investigated, as well as the methodology views that are commonly used in the public administration science were analyzed.

The ratio of the categories “method” and “methodology” in the public administration science is analyzed, the internal structure of the corresponding methodology is determined. Two levels of the post-positivist methodology in the public administration are defined – worldview methodological principles and direct methods of scientific research. Relevant components of the methodology of studying of the mechanisms of involvement of the society to the public administration in the health protection sphere are systematized.

Key words: health care, government policy in the health protection sphere, medical reform, mechanism of participation of society in formation and realization of government policy in the health protection sphere, methodology of public administration science, methodology of studying of the mechanisms of involvement of the society to the public administration in the health protection sphere.

Постановка проблеми. Наукова достовірність і практична придатність результатів будь-якого дослідження, уключаючи наукову розвідку механізму участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні в трансформаційний період, визначається насамперед досконалістю обраної дослідником методології. Очевидно, що хибно сформована чи формально-атрибутивна методологія наукового дослідження може спричинити до викривлення логіки, процесу і результатів відповідного наукового дослідження, а відсутність будь-якої методології не дає змоги назвати дослідження науковим.

Говорячи про місію та функції методології вченими впродовж останніх століть висловлюються та продовжують обґрунтовуватися різні, іноді діаметрально протилежні погляди. Коли брати до уваги витоки наукознавства, то думки про метафізику досліджень були відомі людству ще з часів Античності завдяки роздумам тогочасних мислителів про шляхи пізнання природи Всесвіту, людини, суспільства та держави. Власне, саме в Давній Греції уперше в науковий обіг було введено й саму категорію “метод”, зміст якої означав “шлях пізнання” життєвих явищ та їх природи. Однак, незважаючи на феномени “дедуктики Аристотеля”, “герменевтики Платона” тощо, ця

© Федоренко Т.А., 2018

категорія свого сучасного значення набуває пізніше, під час становлення логіки, після Реформації й становлення світської філософії природного права [1, с. 390–392] та науки в цілому.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою. Проблеми методології залишаються традиційними як для наукознавства в цілому, так і для всіх галузевих наук, уключаючи і науку державного управління. Із часів Античності (Аристотель, Архімед, Платон, Сократ, Фукідід, Цицерон та ін.) до сьогодення мислителі намагалися обґрунтувати ідеальні алгоритми отримання і примноження максимально повних знань про Всесвіт, людину, суспільство та державу.

Відомі вчені спочатку епохи Відродження та Реформації (Ф.Бекон, Р.Декарт, Т.Гоббс, К.Гальвецій, Б.Паскаль, Ж.-Ж.Руссо та ін.), а надалі й Нового та Новітнього часів (В.Біблер, Г. фон Врігт, М.Вебер, В.Вінделбанд, Г.В.Гегель, І.Кант, О.Конт, І.Лакатос, Л.Лауден, К.Маркс, Дж.Міллер, К.Поппер, В.Порус, М.Ренненкамф та ін.), а також сучасності (Е.Гідденс [5], Ю.Харарі [25], Р.Ципеліус [26] та ін.) обґрунтували різноманітні концепції та теорії пізнання, які врешті стали основою сучасної методології та активно використовуються в роботах таких дослідників проблем державного управління, зокрема у сфері взаємодії громадськості й держави, як В.Бакуменко [14], Н.Васюк [3], Л.Кіндрат [12], О.Клименко [13], А.Рачинський [19], С.Соловійов [22], Ю.Сурмін [14], І.Чаплай [27], О.Якубовський [28] та ін. Разом із тим проблематика методології досліджень механізмів залучення громадськості до державного управління у сфері охорони здоров'я, незважаючи на окремі дослідження [29], залишається в Україні малодослідженою.

Формулювання цілей (мети) статті. Основною метою статті є обґрунтування концептуальних основ сучасної методології дослідження механізмів участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я та проведення медичної реформи в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методологія, як складова логіки, з'являється через багато століть після Античності – під час і після Реформації, в епоху Відродження та Реформації (Ф.Бекон, Р.Декарт, Т.Гоббс, К.Гальвецій, Б.Паскаль та ін.). У наукознавстві цю епоху ще називають “епохою Раціоналізму”, коли дослідники почали усвідомлювати розум як універсальний інструмент дослідження різних предметів і явищ, що “працює” за певними законами логіки.

Так, Ф.Бекон у своєму відомому творі “Новий Органон” (1620 р.) обґрунтовує новий метод наукових досліджень природних явищ, який має стати раціональною альтернативою методам, описаним Аристотелем в “Органоні”. Хоча не меншій критиці Ф.Бекон піддає й інші наукові методи Античності: “До сьогодні природна філософія ще не була чистою, а лише отруєною та зіпсованою: у школі Аристотеля – логікою, школі Платона – природною теологією, другій школі Платона, Прокла та ін. – математикою, яка мала завершувати природну філософію, а не породжувати і продукувати її. Від чистої ж і незмішаної природної філософії слід очікувати кращого” [2, с. 136].

Одночасно з цим Ф.Бекон пропонує власне розуміння методологічного інструментарію тогочасної науки, в одних випадках оригінальне, а в інших – модернізоване від уявлень про логіку дослідження мислителів Античності. Зокрема, він так писав про детерміністичний метод, який дає змогу виявити причинно-наслідкові зв'язки в природі: “Правильно вважають, що “істинне знання є знання через усвідомлення причин” [2, с. 168].

Інший відомий мислитель і дослідник методології Р.Декарт у своїх “Метафізичних роздумах” (1647 р.) писав: “Отже, що я таке? Річ, яка мислить? А що таке, річ яка мислить? Це річ, яка сумнівається, пізнає, стверджує, заперечує, бажає або не бажає, а також уявляє й відчуває” [9, с. 30]. Ідеться про те, що, Р.Декарт обґрунтовує дослідника не лише як “людину розумну”, а і як індивіда, спроможного до почуттів і критичного мислення.

Не меншої актуальності в XVII ст. набули і питання про методологію дослідження явищ суспільного буття та державного управління. Власне, парадигма “суспільство” vs “державна” була відома іще за Античності й стосувалася насамперед: а) ідентифікації цих явищ; б) їх розмежування; в) виявлення мети і закономірності їх взаємодії та протистояння. Однак, це здебільшого сучасна оцінка відповідного дискурсу. Як зазначає А.Карась, за часів Античності категорія “*koinonia politike*” стосувалася, насамперед, мирного співіснування вільних людей – “взаємопов'язаність вільних, чеснотливих людей, які набувають соціального стану громадян” [11, с. 12]. І меншою мірою відносини громадян і суспільства з державою. Лише мислителі епохи Відродження та Реформації, маючи за предмет дослідження повноцінну державу в її сучасному значенні та новонароджене суспільство віль-

них громадян, що об'єднувалися в асоціації, започатковують методологію пізнання відповідних соціальних явищ.

Наприклад, Т.Гоббс у главі V “Про розмисли і знання” частини I свого відомого твору “Левіафан, або Матерія, форма і влада держави церковної та громадянської” (1651 р.) звертає увагу на відсутність дієвої методології як причини абсурдності. Мислитель, зокрема, пише: “Першу причину абсурдних висновків я приписую відсутності методу, тому що філософи не починають своїх розмислів із дефініцій, тобто з установлення значення своїх слів...” [6, с. 61]. Разом з тим постановка проблеми про створення відповідної методології в XVII ст. сама по собі не розв'язує цю проблему. Однак з цього часу започатковуються наукові дослідження методології.

Так, більш ніж через століття потому, Ж-Ж.Руссо у своїй загальновідомій роботі “Про суспільний договір” (1762 р.) наводить таку прогностичну методологію дослідження законодавчого процесу та його результатів: “Подібно архітектору, який, перед тим як побудувати велике приміщення, досліджує і вивчає ґрунт, щоб дізнатися, чи зможе він витримати його вагу, мудрий законодавець не починає зі створення законів, найбільш добросовісних самих по собі, але випробовує попередньо, чи здатен народ, якому він їх адресує, витримати їх” [21, с. 182]. Очевидно, що прогностична методологія є надзвичайно корисною й для дослідження проблем залучення громадськості до управління державними справами, зокрема, під час проведення медичної реформи тощо.

Приклади подібних міркувань видатних мислителів XVIII–XIX ст. можна продовжувати без кінця. Утім, незважаючи на розмаїття поглядів на методи та їх місію в процесах пізнання, науковці схильні вважати, що вони є не лише складником і продовженням логіки як “мистецтва мислення”, про що ще в 1662 р. відзначалося в однойменній праці з дедуктики “*Logique ou l'art de penser*”, яка витримала близько сотні перевидань французькою та іншими мовами, а й утворюють свого роду систему пізнання дійсності.

Можна погодитись із концепцією наукової революції відомого ізраїльського історика і футуролога Ю.Харарі, в основу якої покладено зміну методологічної парадигми здобуття знань. Так, головна формула здобуття знань Середньовічної Європи “Знання = Священні писання * Логіка” докорінно змінилася після наукової революції й трансформувалася у формулу: “Знання = Емпіричні дані * Математика” [25, с. 288–289]. На нашу думку, твердження Ю.Харарі про остаточне

заміщення логіки математикою, принаймні щодо соціогуманітарних наук, є дещо передчасним. Однак розширення світогляду дослідників і переорієнтування об'єкта їх дослідження з релігійних текстів на всі явища природи вбачається dokonаним фактом.

Водночас, як відзначав свого часу ректор Університету Св. Володимира М.Ренненкамф: “Методи не дають самі собою знань: виробнича сила знання у будь-якому разі належить праці та особистим здібностям. Методи – це лише шляхи і прийоми, які має застосовувати думка, відшукуючи істину, але правильне застосування та дія цих знарядь надзвичайно важливі: вони запобігають даремній втраті сил і помилкам, ведуть більш прямо до пошуку істини і напрацьовують наукову достовірність” [20, с. 422].

Чи не найбільш важливим результатом дослідження методів у XIX ст. стало усвідомлення, що застосування методів наукового пізнання поодиночі, або ж у довільному порядку, не дає того ефекту, яким наділене системне застосування обраних і скомпонованих методів, які у своїй системі утворюють методологію. Це дало змогу виділити методологію – науку про методи – як науку для всіх інших наук.

Проаналізувавши загальновідомі погляди М.Вебера, В.Вінделбанда, Г.В.Гегеля, І.Канта, О.Конта, Дж.Мілля та інших мислителів XVIII–XX ст. про об'єднавчий потенціал методології щодо логіки, теоретичних знань і метафізики, а також про методологію як науку про методи і потенціал їх використання, можна стверджувати, що методологія є важливим інструментарієм логічного формування та поширення цінності наукових знань і світоглядних принципів дослідників у практику – правотворчу, управлінську, правозахисну тощо. У минулому столітті методологія наукових досліджень, по-перше, сама стала важливим предметом наукових досліджень і невід'ємною складовою наукознавства; по-друге, отримала свій розвиток у різних галузях і напрямках науки.

Так, уже на початку XX ст. методологія виокремлюється з логіки і, під впливом праць В.Біблера, Г. фон Врігта, І.Лакатоса, Л.Лаудена, В.Ньютона-Сміта, К.Поппера, В.Поруса, І.Фролова та ін., отримує диференційоване втілення в таких видах методології: філософська методологія; загальнонаукова методологія; конкретно-наукова методологія; методика та техніка наукових досліджень [7, с. 128]. Відповідні рівні методології у своєму поєднанні утворюють систему методології, яка традиційно використовується для проведення наукових,

у тому числі й дисертаційних досліджень, у різних галузях науки, включаючи науку державного управління.

Говорячи про поняття, сутність та зміст методів, а також їх унікальну систему (методологію), то серед фахівців у сфері наукознавства та інших учених поширені різні, нерідко діаметрально протилежні погляди. Адже кожна галузь науки, кожна наукова школа і навіть кожен самостійний вчений самоідентифікуються насамперед через наявність ефективної та оригінальної методології дослідження об'єктивних явищ. Тому підходи до визначення категорії “методологія” в усіх науках, включаючи науку державного управління, відрізняються своєю глибинністю та, одночасно з цим, універсальністю.

Наприклад, філософ Р.Циппеліус пропонує розуміти під методологією, насамперед, “... спосіб раціонального, зрозумілого, а отже, контрольованого пошуку відповідей на ще не вирішені питання” [26, с. 3]. Українські науковці О.Данильян і О.Дзьобань слушно відзначають, що на сьогодні методологія наукового пізнання це не тільки сукупність методів, а й “інструмент збільшення наукового знання” [7, с. 127]. На думку А.Рачинського, сучасна методологія державного управління ґрунтується на конкретних теоріях і стратегіях [19, с. 35–37]. Серед українських і зарубіжних філософів і науковців, а також дослідників у сфері державного управління існують й інші точки зору щодо сутності та змісту методології.

Аналіз наведених та інших поглядів дослідників методології дає змогу зробити висновок, що вони акцентують увагу передусім на її практичній значущості для розв'язання реальних проблем, які постають перед наукою. Ефективність методології має визначатися приростом знань, що втілюються в нових концепціях, теоріях, доктринах і вченнях, і які впливають на розвиток цивілізації та суспільний прогрес. Ідеться про одну з центральних, як на наш погляд, науковців парадигм ХХІ ст.: перехід від схоластичної до практично значущої методології наукових досліджень. Ця парадигма властива й для сучасної науки державного управління в Україні.

Свого часу Ю.Сурмін, В.Бакуменко, А.Краснейчук справедливо відзначали, що нинішній стан методологічного забезпечення державного управління не може задовольнити ні потреб практики державного будівництва, ні потреб державного управління як галузі знань [14, с. 3]. Однак останніми роками наука державного управління примножилася значною кількістю наукових розробок у сфері галузевої методології, у тому числі й щодо досліджень, пов'язаних із участю грома-

дян в управлінні державними справами, включаючи і їх участь у державному управлінні в різних сферах державної політики.

На думку А.Дегтярьова, методологія науки державного управління являє собою особливу наукову галузь, вчення про застосування різних методів та їх комбінацій у пізнанні державно-управлінських явищ і процесів, яке пов'язане з правильною постановкою проблем та вибором адекватних підходів, трансформацією методологічних принципів і вимог у сукупність конкретних операцій та процедур, а також з використанням різних інструментів та різноманітної техніки [8, с. 27].

Говорячи про методологію дослідження проблем державного регулювання медичної діяльності, то О.Клименко, апелюючи до класичних робіт відомих радянських теоретиків права С.Алексєєва і В.Сорокіна, зазначає, що медичному праву властивий метод, який передбачає “встановлення прав та обов'язків на підставі взаємного схвалення кожної із сторін. ... Медичному праву також властиві й такі загальні методи правового регулювання, як дозвіл, приписи й заборона” [13, с. 74]. Існують й інші підходи до визначення цієї категорії.

Узагальнюючи найбільш поширені погляди на методологію науки державного управління, можна зробити висновок, що під нею слід розуміти науку про систему світоглядних принципів і практично-прикладних методів, а також методику їх цілеспрямованої, послідовної та ефективної реалізації для комплексного дослідження й всебічного пізнання явищ, процесів, режимів і феноменів державного управління та формування практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного управління.

Отже, методологія науки державного управління має не лише статичний вимір як структура певних світоглядних принципів і методів, а й динамічні характеристики, що трансформують її в систему: визначену спільноту методів, які перебувають між собою в усталених зв'язках, – предметних, функціональних та ін., що підпорядковані меті конкретного наукового дослідження. У нашому разі – потенціалу партисипаторної демократії у сфері державного управління та реформ у сфері охорони здоров'я.

Відомий мислитель першої половини ХХ ст. Дж.Д'юї писав, що мета – це кінцеве бачення, тобто вона містить у собі передбачення наслідків реалізації пориву [10, с. 62]. Відповідно, методологія науки державного управління – це насамперед стратегія та науковий інструментарій досягнення дослідником очікуваного й бажаного ідеального результату, що сприяє розвитку теорії та практики державного управління.

Очевидно, що вищезапропоноване визначення категорії “методологія державного управління” має узагальнюючий, універсальний характер. Водночас для державного управління в цілому властива певна структурованість. Найбільш традиційною для вчених, експертів і, власне самих державних службовців, є внутрішня побудова державного управління за сферами формування (участі у формуванні) та реалізації державної політики. Ідеться про державну правову політику, аграрну політику, політику у сфері охорони здоров’я тощо.

Дослідження проблем теорії та практики державного управління в цих і інших сферах (секторах) державної політики вимагає застосування спеціальної методології. До того ж відповідна методологія диференціюється залежно від конкретної проблематики, яка постала перед дослідником. Це зумовлює й особливості методології дослідження проблем участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики у сфері охорони здоров’я та проведення медичної реформи в Україні.

Можна погодитись із сучасними українськими вченими, що сучасна постпозитивістська методологія соціогуманітарних досліджень – правових, соціологічних, державно-управлінських та ін. – репрезентована щонайменше двома взаємопов’язаними, хоча й різнорівневими складниками. Її первинним рівнем є світоглядні методологічні принципи дослідника, своєрідна програма приросту та систематизації нових знань, а вторинним – різнопорядкові за змістом і формою методи безпосереднього пізнання об’єкта дослідження [24, с. 28–29]. Очевидно, що подібна структура методології є актуальною й для дослідження проблем теорії та практики участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики у сфері охорони здоров’я.

На наш погляд, системоутворювальним елементом методології державного управління є світоглядні принципи, якими керується дослідник у процесі формування стратегії дослідження та підбору конкретних методів для досягнення поставленої мети. Так, свого часу К.Поппер писав, що “... наука – це не просто “безліч фактів”. Це принаймні якась збірка і як таке залежить від інтересів і точки зору збирача” [16, с. 281]. Ідеться про те, що в основу дослідження процесів, статусів і режимів у сфері державного управління покладаються певні стратегічні принципи, які узгоджуються зі світоглядними ідеями та ідеалами дослідника.

Іноді ці принципи, ще з часів радянської соціогуманітарної науки, ідентифікуються як філо-

софські та загальнонаукові методи – діалектичний матеріалізм (нині – діалектика), історизм та ін. Проте вважати ці світоглядні методологічні принципи винятково здобутками радянської науки й ігнорувати їх потенціал було б помилково. К.Поппер, який, незважаючи на доволі скептичне ставлення до історизму Платона, Г.Гегеля та К.Маркса, писав у своїй відомій роботі “Відкрите суспільство та його вороги” (1945 р.) про світоглядний метод історизму таке: “... мислитель пробує зрозуміти зміст вистави, що розгортається на історичних містках; він пробує збагнути закони історичного розвитку. Якщо йому це вдається, то він, звісно, зможе передбачити й майбутні еволюції” [15, с. 21]. Годі краще й визначити сутність принципу історизму, який постає перед нами як методологія моделювання майбутнього крізь призму аналізу історичного досвіду.

Говорячи про сучасні світоглядні принципи, притаманні науці державного управління, у тому числі й щодо дослідження потенціалу партисипаторної демократії в публічному управлінні, то це – насамперед методологічні принципи деїдеологізації та свободи, всебічності та системності, об’єктивності та універсальності, формальної логіки, прагматизму та практичної орієнтованості наукових досліджень.

Відповідні методологічні принципи державного управління отримують свій розвиток і логічне продовження в системі методів, які застосовуються для дослідження проблем теорії та практики участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики у сфері охорони здоров’я, проведення медичної реформи в Україні. Основними з них, які формують безпосередньо методологію як систему взаємозумовлених принципів, на нашу думку, є: системно-функціональний метод; детерміністичний метод; порівняльний метод; історично-ретроспективний метод; методи формальної логіки (аналіз і синтез; індукція та дедукція; абстрагування, конкретизація, узагальнення, аналогія, ідеалізація та ін.); емпіричні методи; соціологічний метод; феноменологічний метод; прогностичний метод; метод моделювання; метод контролю та масштабування; метод диференціації інформаційних потоків; метод картографування соціальних систем; методологія, заснована на теорії гри, тощо.

Як приклад, можемо розглянути системно-функціональний метод, який передбачає дослідження механізму взаємодії громадськості та держави під час формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров’я як системи структурованої та функціонує. При цьому

громадськість, на відміну від органів державної влади, уповноважених формувати та реалізовувати державну політику в конкретній сфері (парламент, глава держави, уряд, міністерства та відомства), на думку О.Якубовського та Т.Бутирської, є малоструктурованим об'єктом наукових досліджень, що зумовлює системний аналіз як методологічну основу вивчення проблем використання потенціалу партисипаторної демократії в державному управлінні [28, с. 33].

На наш погляд, такий суб'єкт, як громадськість, незважаючи на його унормованість у чинному законодавстві [18], з одного боку, подібно категорії “громадянське суспільство” є доволі глобальним і має багато сенсів, а з другого – виявлення внутрішньої побудови (структури) громадськості та громадянського суспільства в цілому можливе на інституційному рівні. Можна погодитись із К.Постол, що інститути громадянського суспільства є “основними учасниками правовідносин за участі держави, які є незалежними від держави і самоврядними у своїй діяльності, офіційно легалізованими добровільними асоціаціями громадян, що формалізовані як громадські організації, творчі спілки, профспілки, організації роботодавців, благодійні організації, релігійні організації, недержавні ЗМІ та ін. і мають на меті забезпечення законних інтересів та прав і свобод людини, участі громадськості в управлінні державними справами і громадського контролю за діяльністю органів державної влади і їх посадових осіб” [17, с. 16].

Таким чином, інститути громадянського суспільства (громадські організації, профспілки, благодійні організації та ін.), які об'єднують і організовують громадськість для цілеспрямованого

захисту прав і свобод громадян, взаємодіють з органами державної влади, насамперед із Верховною Радою України і Міністерством охорони здоров'я України, щодо проведення медичної реформи.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, методологія дослідження механізмів участі громадськості в державному управлінні у сфері охорони здоров'я є складовою методології науки державного управління та представлена системою взаємопов'язаних світоглядних методологічних принципів і безпосередніх методів, а також методикою їх цілеспрямованої, послідовної та ефективної реалізації для комплексного дослідження й всебічного пізнання проблем і перспектив залучення потенціалу партисипаторної демократії для забезпечення ефективного державного управління в медичній сфері.

Говорячи про методику відповідних досліджень, то вона має свої стадії та форми реалізації. Серед основних стадій дослідження проблем залучення громадськості до формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я можна виокремити: 1) визначення об'єкта та предмета дослідження; 2) формування колективу (команди) дослідників (або ж затвердження теми дослідження як складової НДР, що здійснюється кафедрою, у разі дисертаційного дослідження); 3) планування дослідження; 4) проведення так званого кабінетного дослідження; 5) освоєння методології та методики сучасного дослідження; 6) проведення польових досліджень; 7) підготовка попереднього проекту дослідження; 8) уточнення та масштабування положень наукового дослідження; 9) підготовка заключного дослідження; 10) презентація результатів дослідження та їх захист.

Список використаних джерел

1. Бачинін В. А. Філософія права : підручник / В. А. Бачинін, М. І. Панов. – Київ : Видавн. Дім “Ін Юре”, 2002. – 472 с.
2. Бэкон Ф. Новый Органон / Ф. Бэкон ; пер. с англ. Красильщикова ; вступ. ст. Б. Подороги. – М. : РИПОЛ классик, 2018. – 364 с.
3. Васюк Н. О. Механізми державного управління підготовки керівних кадрів для системи охорони здоров'я в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Васюк Наталія Олегівна. – Київ, 2013. – 20 с.
4. Гальвецій К. А. Про людину, її розумові здібності та її виховання / Клод Адріан Гальвецій ; пер. з фр. В. Підмогильного. – Київ : Основи, 1994. – 416 с.
5. Гидденс Э. Основные понятия социологии / Э. Гидденс ; пер. с англ. Е. Рождественской, С. Гавриленко ; Нац. исслед. ун-т “Высшая шко-

References

1. Bachynin, V. A. (2002), *Filosofia prava : pidruchnyk* [Philosophy of law], “In Yure”, Kyiv, Ukraine.
2. Bekon, F. (2018), *Novyj organon* [New organon], RIPOL klassik, Moscow, Russia.
3. Vasiuk, N. O. (2013), “Public administration training mechanisms for managers in health care system of Ukraine”, Ph.D. Thesis, Mechanisms of public administration, National academy for public administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
4. Halvetsii, K. A. (1994), *Pro liudynu, ii rozumovi zdibnosti ta ii vykhovannia* [About the person, his/her mental abilities and upbringing], Osnovy, Kyiv, Ukraine.
5. Hyddens, E. (2018), *Osnovnye ponjatija sociologii* [Basic concepts of sociology], publishing house of the Higher School of Economics, Moscow, Russia.

- ла економіки”. – М. : Изд. дом Высшей школы экономики, 2018. – 336 с.
6. Гоббс Т. Левиафан или Материя, форма и власть государства церковного и гражданского / Томас Гоббс ; пред. и ред. А. Ческиса. – М. : Гос. соц.-эконом. изд-во, 1936. – 503 с.
  7. Данильян О. Г. Організація та методологія наукових досліджень : навч. посіб. / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2017. – 448 с.
  8. Дегтярев А. А. Политическая власть как регулятивный механизм социального общения // Полис. Полит. исслед. / А. А. Дегтярев. – 1996. – № 3. – С. 108–120.
  9. Декарт Р. Метафізичні роздуми / Рене Декарт ; пер. з фр. З. Борисюк та О. Жупанського. – Київ : Юніверс, 2000. – 304 с.
  10. Д'юї Дж. Досвід і освіта / Дж. Д'юї ; пер. з англ. М. Василечко. – Львів : Кальварія, 2003. – 84 с.
  11. Карась А. Ф. Філософія громадянського суспільства як інтерпретація свободи і соціальності : автореф. дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.03 / Карась А. Ф. – 2005. – 40 с.
  12. Кіндрат Л. Р. Концептуальні засади та сутнісні характеристики демократії участі / Л. Р. Кіндрат // Вісн. НАДУ. – 2017. – № 1. – С. 13–20. – (Серія “Державне управління”).
  13. Клименко О. В. Державне регулювання медичної діяльності у сучасному суспільстві : монографія / О. В. Клименко. – Київ : Вид-во “Логос”, 2013. – С. 368.
  14. Методологія державного управління як галузі науки : наук. розробка / Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. О. Краснейчук. – Київ : НАДУ, 2010. – 32 с.
  15. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги / К. Поппер ; пер. з англ. О. Коваленка. – Київ : Основи, 1994. – Т. 1. – 444 с.
  16. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги / К. Поппер ; пер. з англ. О. Буценка. – Київ : Основи, 1994. – Т. 2. – 494 с.
  17. Постол К. А. Правові механізми взаємодії інститутів громадянського суспільства та держави : дис. ... канд. юрид. наук / Постол К. А. – Київ, 2016. – 21 с.
  18. Про затвердження Порядку залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на стан довкілля : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 черв. 2011 р. № 771 // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 55. – Ст. 2210.
  19. Рачинський А. П. Стратегічне управління персоналом в органах державної влади (теоретико-методологічний аналіз) : монографія / А. П. Рачинський. – Київ : НАДУ, 2009. – 316 с.
  20. Ренненкампф Н. К. Філософія та енциклопедія права в Університеті Святого Володимира : юрид. енцикл. у 2 кн. / [уклад. : І. С. Гриценко, В. А. Короткий ; за ред. І. С. Гриценка]. – Київ : Либідь, 2011. – Кн. 1. – С. 307–436.
  6. Hobbs, T. (1936), *Leviathan ili Materija, forma i vlast' gosudarstva cerkovnogo i grazhdanskogo* [Leviathan or Matter, the form and authority of the church and civil state], State socio-economic publishing house, Moscow, Russia.
  7. Danylian, O. H (2017), *Orhanizatsiia ta metodolohiia naukovykh doslidzhen* [Organization and methodology of scientific research], Pravo, Kharkiv, Ukraine.
  8. Dehtiarev, A. A. (1996), *Politicheskaja vlast' kak reguljativnyj mehanizm social'nogo obshhenija* [Political power as a regulative mechanism of social communication], Saint Petersburg, Russia.
  9. Dekart, R. (2002), *Metafizychni rozmysly* [Metaphysical Criticisms], Univers, Kyiv, Ukraine.
  10. Diui, Dzh. (2003), *Dosvid i osvita* [Experience and education], Kal'variia, Lviv, Ukraine.
  11. Karas, A. F. (2005), “Philosophy of civil society as an interpretation of freedom and sociality”, Doctor of Philosophy Thesis, Social philosophy and philosophy of history, Lviv, Ukraine.
  12. Kindrat, L. R. (2017), “Conceptual foundations and essential characteristics of participatory democracy”, *Visnyk NADU. s. “Derzhavne upravlinnia”*, vol. 1, pp. 13-20.
  13. Klymenko, O. V. (2013), *Derzhavne rehuliuвання medychnoi diial'nosti u suchasnomu suspil'stvi : monohrafiia* [State regulation of medical activity in modern society: monograph], Logos, Kyiv, Ukraine.
  14. Surmin, Yu. P., Bakumenko, V. D. And Krasneichuk, A. O. (2010), *Metodolohiia derzhavnoho upravlinnia iak haluzi nauky : naukova rozrobka* [Methodology of public administration as a branch of science], National academy for public administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
  15. Popper, K. (1994), *Vidkryte suspil'stvo ta joho vorohy* [The open society and its enemies], vol. 1, Osnovy, Kyiv, Ukraine.
  16. Popper, K. (1994), *Vidkryte suspil'stvo ta joho vorohy* [The open society and its enemies], vol. 2, Osnovy, Kyiv, Ukraine.
  17. Postol, K. A. (2016), “Pravovi mekhanizmy vzaiemodii instytutiv hromadians'koho suspil'stva ta derzhavy”, Ph.D Thesis, Kyiv, Ukraine.
  18. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2011), “Resolution “On the approval of the Procedure for involving the public to the discussion regarding making decisions that may affect the environment”, *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 55., p. 2210.
  19. Rachynskyi, A. P. (2009), *Stratehichne upravlinnia personalom v orhanakh derzhavnoi vlady (teoretyko-metodolohichnyj analiz) : monohrafiia* [Strategic personnel management in public authorities (theoretical-methodological analysis) : monograph], National academy for public administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
  20. Rennenkampf, N. K. (2011), *Filosofii ta entsyklopediia prava v Universyteti Sviatoho Volodymyra: Juridicheskaja jenciklopedija u 2 kn* [Philosophy and Encyclopedic

21. Руссо Ж.-Ж. Об общественном договоре: трактаты / Ж.-Ж. Руссо. – М. : Изд-во “Наука”, 1969. – 703 с.
22. Соловйов С. Г. Побудова довіри громадян до влади: модель соціальних сигналів / С. Г. Соловйов // Вісн. НАДУ. – 2017. – № 3. – С. 113–119. – (Серія “Державне управління”).
23. Трумэн Д. Б. Процесс государственного управления: политические интересы и общественное мнение / Дэвид Д. Трумэн // Теория и практика демократии. Избранные тексты / пер. с англ. под ред. В. Л. Иноземцева, Б. Г. Капустина. – М. : Ладомир, 2006. – С. 309–315.
24. Федоренко В. Л. Методологія сучасних конституційно-правових досліджень в Україні : наук. доп. / В. Л. Федоренко ; НАПрН України ; Київ. регіон. центр. – Київ : Ліра, 2015. – 64 с.
25. Харарі Ю. Н. Homo Deus. За лаштунками майбутнього / Ювал Ной Харарі ; пер. з англ. О. Дем’янчука. – Київ : Форс Україна, 2018. – 512 с.
26. Циппеліус Р. Юридична методологія ; переклад, адаптація, прикл. з права України і список терм. Р. Корнута / Р. Циппеліус. – Київ : Вид-во “Реферат”, 2004. – 176 с.
27. Чаплай І. В. Формування довіри між органами державної влади та громадськістю в незалежній Україні / І. В. Чаплай // Вісн. НАДУ. – 2017. – № 3. – С. 5–9. – (Серія “Державне управління”).
28. Якубовський О. П. Державна влада і громадянське суспільство: система взаємодії : монографія / О. П. Якубовський, Т. О. Бутирська. – Одеса : ОПІДУ НАДУ, 2004.
29. Fedorenko T. Prawo człowieka do uczestnictwa w kształtowaniu i realizacji państwowej polityki w zakresie ochrony zdrowia / T. Fedorenko // Ochrona praw człowieka w wymiarze uniwersalnym. Akcjologia – instytucje – nowe wyzwania – praktyka. Red. naukowa J. Jaskiernia, K. Sprzyszak. – Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2017. – S. 418–421.
21. Russo, Zh.-Zh. (1969), *Ob obshhestvennom dogovore: Traktaty* [The social contract: Treatises], Nauka, Moscow, Russia.
22. Soloviov, S.H. (2017), “Citizens' trust in government: a model of social signals”, *Visnyk NADU. s. “Derzhavne upravlinnia”*, vol. 3, pp. 113-119.
23. Trumen, D. B. (2006), *Process gosudarstvennogo upravleniya: politicheskie interesy i obshhestvennoe mnenie* [The process of public administration: political interests and public opinion], Ladomir, Moscow, Russia.
24. Fedorenko, V. L. (2015), *Metodolohiia suchasnykh konstytutsijno-pravovykh doslidzhen' v Ukraini : nauk. dopovid'* [Methodology of contemporary constitutional and legal researches in Ukraine], Lira, Kyiv, Ukraine.
25. Kharari, Yu..N. (2018), *Homo Deus. Za lashtunkamy majbutn'oho* [Homo Deus. Behind the scenes of the future], Fors Ukraina, Kyiv, Ukraine.
26. Tsyppeilius, R. (2004), *Yurydychna metodolohiia* [Juridical methodology], Referat, Kyiv, Ukraine.
27. Chaplai, I. V. (2017), “Creating trust between public authorities and the public in an independent Ukraine”, *Visnyk NADU. s. “Derzhavne upravlinnia”*, vol. 3, pp. 5-9.
28. Yakubovskiy, O. P. (2004), *Derzhavna vlada i hromadians'ke suspil'stvo : systema vzaiemodii : monohrafiia* [State power and civil society: the system of interaction: monograph], Odessa regional institute of public administration of National academy for public administration under the President of Ukraine, Odessa, Ukraine.
29. Fedorenko T. Prawo człowieka do uczestnictwa w kształtowaniu i realizacji państwowej polityki w zakresie ochrony zdrowia / T. Fedorenko // Ochrona praw człowieka w wymiarze uniwersalnym. Akcjologia – instytucje – nowe wyzwania – praktyka. Red. naukowa J. Jaskiernia, K. Sprzyszak. – Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2017. – S. 418-421.

Федоренко Тетяна Анатоліївна,

аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики, Національна академія державного управління при Президентіві України, 03057, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20

Цитування: Федоренко Т. А. Питання методології дослідження механізмів участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я / Т. А. Федоренко // Вісн. НАДУ. Серія “Державне управління”. – 2018. – № 3 (90). – С. 104–111.

Стаття надійшла: 25.07.2018

Схвалено до друку: 27.08.2018

Fedorenko, Tetiana A.,

postgraduate student of the Department of Social and Humanitarian Policy, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, 20, Anton Tsedyk St., Kyiv, 03057, Ukraine

Citation: Fedorenko, T.A. (2018) Pytannia metodolohii doslidzhennia mekhanizmv uchasti hromads'kosti v formuvanni ta realizatsii derzhavnoi polityky u sferi okhorony zdorov'ia [Methodology of the researching of the mechanisms of participation of society in formation and realization of government policy in the health protection sphere]. *Bulletin of the NAPA, Series “Public Administration”*, 3 (90), 104–111.

Article arrived: 25.07.2018

Accepted: 27.08.2018